

MILLAL PUUD SUUREKS KASVAVAD?

KRAHA ON KULUNUD, TULEMUS KESINE

Kaarepere Sovhoostehnikumi haljastusgrupil valmis Väike-Maarja aleviku haljastusprojekt, mis lahendab seitsme eraldi asuva objekti haljastuse. Varem on Väike-Maarja kolhoosi tellimisel koostatud suurelamukvartali ning uue keskuse ümbruse pargi projektid. Projekt on koostatud keskkooli, kutsekeskkooli ja EPT osakonna ümbruse korrastamiseks. Kõigist neist on midagi ellu viidud, kuid midagi on jäetud ka tegemata, midagi on tehtud oma äranägemist mõnda teisiti. Raha on haljastuse jaoks kulutatud rohkesti.

Väike-Maarja kolhoos on üks agaremaid istikute ostjaid Luua puukoolist. Haljastusbrigaadi on siin aastaid juhtinud A. Hinno-saar, kes on hoolega oma töö kallal. Palju tema tehtud on hävitanud inimeste ükskõiksus ja lohakus. Väike-Maarja kolhoosis on pikka aega arhitektina töötanud Juta Haasma, kellel on oma arusaam alevikus kui tervikust nii hoonestuse kui ka haljastuse osas. Põhiline aeg kulub tal aga kõikvõimalike pisiprobleemide

lahendamisele ja loominguks tööks jääb aega vähe. Kahtlemata tegeleb ta kõigepealt ehituslike probleemidega.

Iga Väike-Maarjast läbisõitja võib aga veenduda, et heakord ja haljastus on keskpärane. Spetsialistidele hakkab valusalt silma mitmeid põhimõttelisi laadi vigu (alevikus valdava puuliigi valik, liikide omavaheline sobivus jne.).

HALJASTUS SÕLTUB EHTUSEST

Hoonetevaheliste haljasalade kujundamisel peab ökoloogiliste tingimuste, funktsionaalsuse, ökonoomsuse ja esteetilisuse kõrval arvestama kindlasti hoone arhitektuuri ning nende ansambli. Väike-Maarjas on väärtuslikke vanu hooned (kirik koos selle juurde kuuluvate abihoonetega, pastoraat jt.), oma ajastu malli kandvaid viiekümne date aastate ehitisi (kauplussöökla, kutsekeskkooli peahoone), halle lakoonilisi 60.—70.—ndate aastate tüüphooneid (suurelamud), kuid ka äärmiselt nüüdisaegseid arhitektuuri šedöövreid (uus keskusehoone). Silma hakkavad tööstusehitised Kaarmal, kuid ka

aleviku juustutsehhi, EPT tootmishooneid). Ehitiste asukohta valikul on arvestatud parasjagu vaba maa-ala ning eelkõige praktilisi vajadusi, kuid kahe silma vahele on jäänud hoonestuse ansambiline terviklikkus. Ehitatud on väga tihedalt. Hoonete vahele jäävaid väikesi platseid läbivad maa-alused kommunikatsioonid, õhuliinid. Osade kaupa projekteeritud ja ehitatud asulas tekib iga hoone valmimisega uusi liiklussuundi. Üle haljasalade kulgeb kõikvõimalikes suundades jalgradasid. Haljastusspetsialist küsib õigusega: kuhu istutada puud ja põõsad? Iga hoone ja hoonete grupi juurde on haljasalad siiski rajatud. Kõik need on aga nii nagu hoonedki väga erineva väljanägemisega. Neid on rajanud (ka projekteerinud) väga erinevad inimesed. Mitmekesine arhitektuur erilisel haljastusega mõjub halvasti. Selline mõneti segane haljastus jätab halvema mulje, kui see sisuliselt ongi.

ÜLDPILTI SAAB PARANDADA

Asjaliku, läbimõeldud haljastuse taastamisega annab täiteist

siluda, kuigi kapitaalseteks suur-sugusteks ümberkujundusteks ei ole aeg veel küps. Aasta lõpul valminud projekt tahabki erilisel haljasalal siduda korduvate haljastuselementidega, mis igal juhul mõjuvad ruumiaktsendina, juhtides tähelepanu mõneti läbimõttelise kujundatud motiivilt kõrvale. Kolhoosi suurelamukvartali äärealadel, müügipunkti, pumbajaama ümbruses on siduvaks motiiviks ühesuguse püramiidse kasvukujuga okaspuude grupid (kadakas, elupuu). Projekti autor soovib need istutada vähemalt meetrikõrguste istikutena. Niisuguse istutusmaterjaliga rajatud haljastus hakkab kohe täitma talle pandud ülesandeid, ka ei hävi puud-põõsad nii kergesti juhuslikkuse läbi.

Ühtsuse taotlust kannavad keskmised või suured mägimänni grupid. Need korduvad rütmiliselt suurelamukvartali servades, kauplussöökla juures jne.

Projektiga on püütud aleviku valdavaks puuliigiks seada hariik vaher. Sobinuks vaherist paremini pärn, kuid selle osatähtsust ei ole suurendatud. Viimastel aastatel haigestub pärn massiliselt.

Tellijal soovil on haljastuses rohkesti kasutatud püsikuid. Peenrad on püütud projekteerida sarnase kujuga, rütmiliselt korduva taimmaterjaliga. Võib küsida, kas praeguse heakorra juu-

res on lillepeenraid üldse vaja. Väike-Maarjas on neid isegi hästi vaja (aitavad erilisel haljasalal suhteliselt lühikese ajaga ühtsustada). Igal juhul tuleb lilleliigid valida oskuslikult ja kogu töö teha korralikult. Mõistagi tuleb lilli hooldada. Igasugune juhuslikkus muudab siin tulemuse vastupidiseks.

Seletuskirjas on antud soovitusi kogu aleviku korrastamiseks. Väike-Maarja haljastusmured ei

ole erandlikud. Kõik need on ka teistes maa-asulates olemas. Haljastus — üldise heakorra üks osa — on olnud seni ülitähtsate probleemide lahendamise kõrval midagi viimasejärgulist. Väike-Maarja on olnud paljuski teenäitaja, tahaks, et ta oleks seda ka haljastuses.

RAJADA VIRUMAALE PARK...

Praegu loome maal iga kulu-

tatud rubla. Paljudes majandites on üks kokkuhoiukoht haljastus ja heakord. Unustatakse aga, et haljastus hakkab ennast näitama alles kümne-kahekümne aasta pärast ning taotlused ruumilahendustes avalduvad alles neljakümne aasta pärast. Kui me maal jõuame ellu viia majandusliku ja poliitilise programmi, oleme sellesse haljastuse liitmisega lootusetult hiljaks jäänud.

Kohe tuleks läbi vaadata haljasalade, parkide, teeservade kujunduslik ja sanitaarne seisund ning raiega luua kasvu ruum kõigele, mis väärtuslik ja elujõuline. Kevadel aga peab kindlasti täiendama haljasaladid uute istikutega. Võib-olla rajada IME esimesel aastal Lääne-Virumaale mõni tõeline park — niisugune, nagu meile mõisaegadest pärandiks jäetud. Igal juhul on õige (ka ökonoomne) teha kõiki neid töid projekti järgi. Kaarepere haljastusgrupp on haljastusega tegelnud enam kui 20 aastat ja püüab ka edaspidi kaasa aidata uue Eesti küla kujundamisele.

Ene ILVES

□ VAIKE-MAARJA. Läbi raagus pargipuude paistab uus ühismajandi keskuse hoone.

Jüri BLAUERTI foto